PEDAGOGIK FAOLIYATNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Niyozova Shahzoda
Osiyo Xalqaro Universiteti Iqtisodiyot va pedagoika fakulteti S17- PP-22 guruh talabasi
Ilmiy rahbar; **A.To`ymurodov**
Psixologiya kafedrasi o`qituvchisi
abdurahmontuymuradov@gmail.com

Anotatsiya: *Ushbu maqolada pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Pedagogik jarayonda o'qituvchining shaxsiy fazilatlari, didaktik mahorati va psixologik kompetensiyasining o'rni muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada pedagogning o'quvchilar bilan o'zaro munosabati, motivatsiya yaratish usullari, emotsional barqarorlik va stressni boshqarish qobiliyatlari kabi jihatlar yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim muhitida pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirishga qaratilgan psixologik yondashuvlar muhokama qilinadi. Maqola o'qituvchilar, psixologlar hamda ta'lim sohasi tadqiqotchilari uchun foydali bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *pedagogik faoliyat, psixologik xususiyatlar, o'qituvchi shaxsi, motivatsiya, emotsional barqarorlik, stressni boshqarish, ta'lim psixologiyasi, didaktik mahorat, pedagogik kompetensiya, o'quvchilar bilan muloqot.*

Asosiy qism:

Pedagogik faoliyat o`qituvchining o`quvchiga uni shaxs va intellektual jihatdan rivojlanishiga yordam beruvchi ta'limiy va tarbiyaviy ta'sirini o`z ichiga qamrab oladi. N V Kuzmina ta'rifiga ko`ra pedagogik faoliyatning muhim jihati - bu uning mahsuldorligidir.Pedagogik faoliyat mahsuldorligining beshta darajasi ajratib ko`rsatiladi:

1- (minimal) reproduktiv: pedagog õzi bilan narsalarni boshqalarga yetkazib bera oladi.

2- (quyi) moslashgan: pedagog õz fikrlarini avditoriyaga o`ziga xos jihatlari bilan ma'lum qila oladi.

3-(o`rta) lokal modellshtirish o`qituvchi fanning ma'lum bir bo`limi bo`yicha o`quvchilardan bilim , ko`nikma va malakalarning strategiyasini egallaydi.

4-(yuqori) o`quvchilar bilimini sistemali modellashtirish: o`qituvchi o`quvchilarda fan malakalarini shakllantirishning yo`l- yo`riqlarini biladi.

5-(eng yuqori) modellashtirilgan tizimli faoliyat va o`quvchilar xulq atvori . Bunda pedagog o`z fanini o`rgatishdagi yo`l- yo`riqlarni shunday egallaydiki, natijada u o`quvchi ehtiyojlarida o`z-o`zini tarbiyalash , o`z-o`ziga ta'lim berish , o`z- o`zini rivojlantirish vositasi sifatida xizmat qiladi.

Pedagogik faoliyat pedagogik vaziyatdagi turli tuman xatti-harakatlarning umumlashmasidan iborat.Perseptiv ,mnemik ,komunikativ ,izlanuvchanlik ,nazorat qilish baholash va hokazo.

Ushbu turli-tuman faoliyatlarning jamlanmasi bir qancha psixologik-pedagogik funksiyalarni belgilab beradi. P.F.Kapterev o`qituvchiga xos bo`lgan obyektiv va subyektiv xususiyatlarni ko`rsatib o`tadi.Umumiy ko`rinishda va qudagicha aks etadi. *O`qituvchi xususiyatlari*

- *Maxsus*
- *Shaxsiy*
- *Obyektiv o`qituvchining ilmiy tayyorgarligi*
- *Subyektiv shaxsiy o`qituvchilik sifatlari*
- *Hissiy irodaviy*

O`qituvchining shaxsiy xislatlari :bolalarni yaxshi ko`rish ,ularni sevish ; aql - farosatlilik mehatsevarlik ; jamoat ishlarida faollik ; kamtarlik ; odamiylik , dilkashlik ; uddaburonlik ; o`z bilimini oshirishga intilish .

Kasbiga xos bilimi : ta'lim va tarbiya jarayoni mohiyati bilan uning maqsad vazifalarini tushunishi ; psixologiya asoslarini ayniqsa yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya asoslarini bilishi ,etnopsixologik bilimlarni egalashi ; hozirgi zamon pedagogikasi asoslarini bilishi ; maktab yoshidagi bolalarning psixologik - pedagogik xususiyatlarini tushunishi ; o`z faning samaradorligini bilishi .

*O`z kasbiga xos xususiyatlari* : o`qituvchining kuzatuvchanligi o`z diqqat - e'tiborini taqsimlay olishi pedagogik fantaziya (xayol )ning tivojlanishi ; o`ziga tanqidiy munosabatda ; bo`lishi o`zini qo`lga ola bilishi , o`zini tuta bilishi ; nutqning emotsional ifodalanishi ;

Shaxsiy pedagogik udaburonligi ; dars mashģulotlari uchun zarur materiallarni tanlay bilishi ;

Tashliklotchilik malakalari ; bolalar jamoasini uyishtira bilishi ; turli sharoitlarda bolalar jamoasini boshqara olishi ;

Kommunikativ malakalari : bolalarni o`ziga jalb etishni bilishi bolalar va ota-onalar bilan tashqaridan aloqa boğlashni bilishi .

Genostik malakalari : asab psixik taraqqiyoti darajasini aniqlay bilishi psixologik - pedagogik adabiyotlardan foydalanishni bilishi .

Ijodiy xislatlari:pedagogik mahoratini takomillashtirishiga intilishi;o`quvchilarni tarbiyalash dasturini ishlab chiqish va uni amalga oshirish qobiliyati.

Kadrlar tayyorlash masalasiga Respublikamizning Prezidenti katta e'tibor berganliklarini ularning quydagi fikrlaridan bilib olishimiz mumkin.Biz oldimizgaqanday vazifa qoymaylik,qanday muammolarni yechish zarurati tuğulmasin,gap oxir oqibat baribir kadrlarga yana kadrlarga borib tarqalaveradi . O`zbekiston Respublikamiz o`z mustaqilligini jahon miqiyosida yil sayin barqarorlashtirib borar ekan uni istiqboli bugungi avlodni tarbiyalaydigan o`qituvchilarga ertaga o`rnimizga keladigan kadrlarga boğliqdir. Pedagogning kishiga oid mahoratini shakllantirishda pedagogik psixologik nazariyalarining

ahamiyati kattadir. Chunki ma'naviyatimizning shakllanishida o`z- o`ziga ega bo`lgan insonlar faoliyati, ularga qo`yilayotgan talablar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar to`ǵrisida nazariyalar pedagogik mahoratni shakllantirishning asosiy manbayi bo`lib xizmat qiladi.Pedagogik tajribalarni takomillashtirishda ilmiy pedagogik ma'lumotlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.Chunki, hozirgiz zamon fan va texnika taraqqiyoti pedagogning ijodkor bo`lishini fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olishi,fan yutuqlarini texnika taraqqiyoti pedagogning ijodkor bo`lishini tadqiqotchilik ishlarini o`rgata olishi talab qilinadi.Shuning uchun pedagog avvalo tadqiqotchilik ishlarini olib borishi va bu sohadagi malakalarini egallashi zarur.

Xulosa

Pedagogik faoliyat inson taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning samaradorligi ko'p jihatdan psixologik omillarga bog'liq. Ushbu maqolada pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari tahlil qilinib, ta'lim jarayonida pedagogning shaxsiy fazilatlari, hissiy-intellektual holati va motivatsiyasi ta'lim sifatiga qanday ta'sir ko'rsatishi ochib berildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik faoliyatda empatiya, muloqot madaniyati, stressga bardoshlilik va didaktik mahorat muhim o'rin tutadi. O'qituvchining psixologik tayyorgarligi va pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish darajasi o'quvchilarning bilish faolligi va rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Shuningdek, motivatsion va refleksiv jarayonlarning muvozanatli shakllanishi pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, pedagogik faoliyatda psixologik jihatlar muhim o'rin tutadi va bu omillarni chuqur o'rganish hamda amaliyotda qo'llash ta'lim sifatini yanada yaxshilash imkonini beradi. Shu boisdan, zamonaviy pedagoglar nafaqat o'z mutaxassisligi bo'yicha bilimga ega bo'lishlari, balki psixologik kompetensiyalarni ham rivojlantirishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
2. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. Академические исследования в современной науке, 2(24), 148-152.
3. Shuhratovich, T. A. (2025). PSIXOLOGIK TESTLAR TURLARI VA ULARNI QANDAY QO'LLASH. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 8-15.

4. Abdurahmon, T. (2025). BOLALAR PSIXOLOGIYASINI O 'RGANISH ULARNING RIVOJLANISH JARAYONLARI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 16-21.

5. Abdurahmon, T. (2025). STRESSNI EKSPERIMENTAL TAHLIL QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, *2*(1), 51-56.

6. Abdurahmon, T. (2025). XOTIRA VA ESLAB QOLISH JARAYONLARINI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, *2*(1), 57-62.

7. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINI EKSPERIMENTAL TADQIQ QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, *2*(1), 1-7.

8. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA NEYROEKSPERIMENTLARNING AHAMIYATI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, *2*(1), 14-20.

9. Abdurahmon, T. (2025). KOGNITIV PSIXOLOGIYA INSONNING ONG JARAYONLARI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, *2*(1), 8-13.

10. Ravshanovna, X. S. (2023). Bo 'lajak o'qituvchi pedagogik muloqot usullarini rivojlantirish texnologiyasining zamonaviy modellari va ularni qo 'llash metodlari. Journal of Universal Science Research, 1(9), 223-234.

11. Ravshanovna, X. S. (2023). Globallashuv sharoitida o 'quvchilar aqliy-ruhiy qiyofasini shaklantirishda muloqot uslublarining ahamiyati. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 100-106.

12. Khalilova, S. (2022). PHILOSOPHICAL ASPECTS OF GLOBALIZATION. Gospodarka i Innowacje., 28, 6-11.

13. Ravshanovna, K. S. (2023). Factors Affecting the Formation of a Positive Attitude to the Learning Activity in Students. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 116-122.

14. XALILOVA, S. (2021). JAHON PEDAGOGIKASIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK MULOQOT VA MILLIY PEDAGOGIK MULOQOT USLUBLARIGA TRANSFORMATSIYASI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 1(1).

15. Ravshanovna, X. S. (2023). PEDAGOGIK MULOQOT O'QUV JARAYONI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING MUHIM OMILI. Journal of Universal Science Research, 1(8), 131-139.

16. Ravshanovna, X. S. (2023). O 'qituvchi kasbiy faoliyatida pedagogik muloqot usullarining o 'zlashtirish jarayoniga ta'siri va ahamiyati. Journal of Universal Science Research, 1(10), 803-816.

17. Ravshanovna, X. S. (2022). BO 'LAJAK O 'QITUVCHILAR VA O 'QUVCHILAR O 'RTASIDAGI MULOQOT JARAYONI VA UNGA QO 'YILADIGAN TALABLAR. Лучший инноватор в области науки, 1(1), 814-819.

18. Ravshvnovna, K. S. (2023). THE ROLE OF THE CULTURE OF COMMUNICATION IN MODERN EDUCATION AND EDUCATION. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 3(3), 356-361.

19. Ravshanovna, X. S. (2024). The teacher's views on the technologies for the development of pedagogical communication methods. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(2), 368-376.

20. Халилова, Ш. Р. (2024). Технологии разработки методов педагогического общения в образовательном процессе сделанный увеличивать технологии. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 261-268.